

ÖDEV

Öğrenciye yapması için verilen
tanımlanmış çalışma-görev.

Sözlükte “yerine getirilmesi, yapılması, insanlık duygusu, töre ve yasa bakımından gerekli olan iş veya davranış, vazife, vecibe” anlamlarına gelen *ödev* kelimesi, eğitim alanında öğretmenlerin öğrencilerine yapmaları için verdiği çalışmaları ifade eder. Yaygın şekliyle *ev ödevi* olarak da bilinir. Millî Eğitim Bakanlığı ödevi öğrencinin, ders dışı zamanlarında belirlenen amaçlar doğrultusunda tek başına veya grup içinde yaptığı çalışma olarak tanımlamıştır.

Ödevlerin öğrencilere verilmesinin sebepleri; onlara görevlerini özenle yapma ve zamanında teslim etme alışkanlığı kazandırmak, planlama becerilerini geliştirmek, yapacakları çalışma için gerekli olan bilgi ve diğer malzemeleri toplayıp kullanabilmelerini sağlamak, görev kaynakları nasıl kullanacaklarını öğretmek, iletişim becerilerini geliştirmek, konulara farklı açılardan bakmalarını sağlayarak eleştirel düşünmeye teşvik etmek ve birlikte çalışma alışkanlığı kazandırmaktır.

Sınıf içinde öğretmenler ders konularını yetiştirebilmek için derslerini ortalama hızda işlemek durumundadır. Farklı öğrenme düzeylerine sahip olan öğrencilerin dersi anlama hızları farklılık gösterebilmektedir. Bu durumda ödevler öğrencilerin işledikleri veya işleyecekleri ders konularını daha iyi anlamalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca derste öğrenilen bilgilerin hayata aktarılmasında bir araç olarak da görev yapmaktadırlar.

Zihinsel veya bedensel çalışmalara dayanan ödevler daha çok öğrencilerin derste öğrendiklerini pekiştirme, genişletme ve tamamlamayı amaçlayan çalışmalar olmakla birlikte bazan öğrencileri cezalandırmak gibi öğretimsel olmayan amaçlarla da verilebilmektedir. Ödev türleri pratik, hazırlık ve geliştirme ödevleri olmak üzere üç grupta incelenebilir. Amaçlarına göre ise ödevleri öğrenmeyi pekiştiren, öğrenmeyi tamamlayan, öğrenmeye hazırlayan, öğrenmeyi sistematikleştiren veya öğrenmeyi genişleten ödevler olarak incelemek de mümkündür.

Ödevlere çeşitli eğitim anlayışları (davranışçı, bilişsel, yapılandırıcı gibi) farklı anlamlar yüklenebil-

mektedir. Bu sebeple ödevlerin öğrenciler üzerinde ve zihin dünyalarında olumlu ve olumsuz yönlerine dair çeşitli tartışmalar da meydana gelir. Olumlu görüşler ödevlerin sınıfta öğrenilenlerin kalıcılığını artırması, öğrencilerin sorumluluk alma ve gelişmelerine katkı sunması, okul ile aile arasında bağ kurması noktalarında yoğunlaşmaktadır. Öğrencilerin akademik başarısını olumlu yönde etkilediği düşünülen ödevlerin kurallara uyma, disipline olma, iş birliği yapma becerilerini geliştirmesi, ayrıca onlara kendi başlarına iş yapma alışkanlığı kazandırması gibi olumlu yönleri bulunmaktadır.

Ödev verme konusundaki olumsuz görüşler ödevlerin çatışma ve stres kaynağı olması, öğrencilerin öğrenme hevesinin kırılması, öğrenciler arasında eşitsizliğe sebep olması ve okulda belirgin bir başarı sağlamaması noktalarında yoğunlaşmaktadır. Öğrenci ve veliler ödevlerin kendilerine ek yük getirmesinden de şikâyet edebilmektedir. Öğrencilerin sosyalleşme, oyun veya uyku için ayıracakları zamanları ödev için ayırmaları onlarda bıkkınlığa sebep olmakta ve bu durum öğrenci üzerinde olumsuz etki oluşturabilmektedir. Ayrıca velilerin ödev yapma sürecine dahil olmaları ve öğrencilere müdahale etmeleri öğrencilerin kendi başlarına yaparak elde etmeleri gereken becerileri elde edemelerine sebep olabilmektedir.

Ödevlerin öğrencilerin başarısı üzerinde etkili olup olmadığına dair birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalarda ödev ile başarı arasındaki ilişki tam olarak kurulamamış ve araştırmalar farklı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında ödevi öğrencinin başarısını etkileyen diğer öğelerden ayırmanın zor olması, ödevlere yaklaşım tarzı, ödev uygulamalarındaki farklılıklar ve ödevlerin niteliği gibi değişkenlerin etkili olduğu söylenebilir. Verilen ödevlerin öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisine yönelik araştırmalara bakıldığında özellikle verilen ödevlerin süresi, niteliği ve içeriği ile ilgili tartışmaların ön plana çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla verilen ödevin başarıya ulaşmasında öğrencinin ödev için harcayacağı süre verilen ödevin niteliği ve içeriği etkili olabilmektedir. Bazı araştırmacılarca ödevin, ilköğretim düzeyinde akademik başarıyı yükselttiğine yönelik herhangi bir araştırma sonucu olmadığı belirtilmekte, ödevlerin ortaokul kademesinde düşük, liselerde ise kısmi bir düzeyde yararı olabileceğini ancak makul bir düzeyi aşan ödevlerin zararlı olabileceği bile ifade edilmektedir. Bazı araştırmacılar ödevler üniversite öğrencileri için harcadıkları zaman açısından iş yükü olarak kabul etmektedirler. Ancak üniversite öğrencilerinin okuryazar hale gelerek bilgiyi çok

boyutlu değerlendirebilmelerinde ödev ve projeler önemli yer tutmaktadır.

Ödevlerin amacına ulaşmasındaki en temel etkenler ödevlerin belli bir plan ve program doğrultusunda belli bir hedefi gerçekleştirmek üzere verilmesi, ölçünün iyi ayarlanması ve niteliklerinin yeterli olması, ödev yapılırken nasıl bir yol takip edileceğinin belirtilmesi, zamanında kontrol edilmesi ve bu konuda öğrencilere gerekli dönütlerin yapılmasıdır. Ödevlerin kendilerine katkı sağladığını ve anlamlı olduğunu düşünen öğrencilerin ödev yapma noktasında daha istekli oldukları görülmektedir.

Türk eğitim geleneğinde ödev eğitim öğretim faaliyetleri içerisinde daima ön sıralarda olmuştur. Sıbyan mekteplerinde ve medreselerde ödevler eğitimin ayrılmaz bir parçasıydı. Cumhuriyet döneminde de eğitim öğretim faaliyetlerinde önemini koruduğu görülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı bu konuda çeşitli genelgeler ve yönetmelikler yayımlamıştır. 13 Ocak 1966 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayımlanan İlkokullar Yönetmeliği'nde gözlem ve inceleme gezintilerinin sınıfça yapılmasına imkân olmadığı durumlarda öğrencileri bireysel gözlem ve incelemeye alıştırmak amacıyla onlara ayrı ayrı ya da gruplar halinde inceleme ödevleri verilebileceği belirtilmiştir. Belli bir plan çerçevesinde ödevlerin verilmesini isteyen bakanlık verilen ödevlerin öğrencilerin seviyesine uygun olmasını, öğrencilere yeni bilgiler vermesini ya da kazanılan bilgileri pekiştirmesini istemiştir. Bakanlık birinci devre öğrencilerine evde yapılmak üzere yazılı ödev verilmesini yasaklarken diğer devrelerdeki öğrenciler için verilen ödevin bir saatten fazla zaman almamasını istemiştir. Ayrıca ödev verilirken öğrencilerin yaş ve bilgi seviyelerinin, aile ve çevre durumlarının dikkate alınması istenmiş, ödevlerin öğrencilerde dikkatsizliğe, özensiz iş yaparak bu yollarla kötü alışkanlıklar kazanmalarına yol açacak şekilde olmaması gerektiği belirtilmiştir. Metin kopyaları, uzun yazı tekrarları gibi öğrencinin usanmasına, ödevlerden kaçınılmasına yazılı ödevlerde kâğıt israfına ve amaca uygun olmayan gereksiz süslemelere yer verilmemesi de hatırlatılmıştır. 29 Ağustos 1972 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı İlkokul Yönetmeliği'nde öğrencilere verilen ödevlerin süresinin iki saat kadar olabileceği belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerden öğrencilere verilen ödevleri kontrol etmeleri ve yanlışlar üzerinde durmaları istenmiştir.

27 Ağustos 1987 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayımlanan İlkokul Yönetmeliği'nde ödevlerle ilgili

değişikliğe gidilmiştir. Yönetmelikte ilkököl birinci devre öğrencilerine evde yapılmak üzere ödev verilmemesinin esas olduğu, ancak öğrencilerin yetişmelerini sağlamak amacıyla gerektiğinde bir saatten fazla zaman almayacak şekilde ev ödevi verilebileceği belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerden ikinci devre öğrencilerine verdikleri ödevlerin tamamının iki saatten fazla zaman almamasına dikkat etmeleri istenmiştir.

27 Ağustos 2003 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre öğrencilerin verilen ödevleri belirtilen süre içinde yapmaları zorunlu tutulmuş ve ödevlerde alınan notların öğrenci başarısı üzerinde etkisi olduğu açıklanmıştır. Bakanlık ayrıca öğretmenlerden ödev sonuçlarını öğrencilere bildirmesini, ödevlerin öğrencilere dağıtılarak incelenmesine imkân verilmesini ödevini teslim etmeyen öğrencinin durumunun velisine bildirilmesini istemiştir. 2006 yılındaki yönetmelikte yapılan değişikliklerle bakanlık ödevleri proje ve performans ödevleri olarak iki kategoriye ayırmıştır. Buna göre *proje* "öğrencilerin grup halinde veya bireysel olarak istedikleri bir alan veya konuda inceleme, araştırma ve yorum yapma, görüş geliştirme, yeni bilgilere ulaşma, özgün düşünce üretme ve çıkarımlarda bulunmaları amacıyla ders öğretmeni rehberliğinde yapacakları çalışmalar", *performans ödevi* ise "programda öngörülen eleştirel düşünme, problem çözme, okuduğunu anlama, yaratıcılığını kullanma, araştırma yapma gibi öğrencinin bilişsel, duyuşsal, psikomotor alandaki becerilerini kullanmasını, geliştirmesini ve bir ürün ortaya koymasını gerektiren çalışmalar" olarak tanımlanmıştır. Yönetmelikte ilkökölün ilk üç sınıfında okuyan öğrencilerin gelişimi, ilerleme ve çabalarının sınavlar yapılmaksızın proje, performans ödevi ve ders içi performanslarla ölçülmesi istenirken dört-sekiz sınıflarda ise sınavların yanında proje, performans ödevi ve ders içi performanslarla ölçülmesi öğretmenlerden istenmiştir. Öğrencilerin, bir ders yılında istedikleri ders veya derslerden bireysel ya da grup çalışması şeklinde en az bir proje; her yarıyıl derslerden bireysel ya da grup çalışması şeklinde en az bir performans ödevi hazırlamaları zorunlu tutulmuştur.

Türkiye'de özellikle son dönemlerde ilkököl düzeyinde verilen ödevlerin veliler üzerinde olumsuz etkileri olduğu söylenebilir. Çocuklarının daha yüksek not alması ve/veya dersi daha iyi anlamalarına yardımcı olmak amacıyla veliler öğrencilerin yapması gereken görevleri de yapabilmekte, bu durum öğrencinin dersi anlamasında ve algılamasında

da olumsuz bir durum meydana getirebilmektedir. Ayrıca sosyal medya platformları üzerinde oluşturulan sınıf grupları öğretmenler üzerinde de ciddi bir baskı aracı haline dönüşebilmektedir. Yapılan bazı eleştirilere rağmen eğitimin bütün kademelelerinde ödev eğitim ve öğretimin bir parçası olarak hâlâ varlığını sürdürmektedir. İlköğretimden üniversiteye ödevler eğitimin önemli bir aracı olarak hâlâ kullanılmaktadır. Farklı eğitim basamaklarıyla çeşitli amaçlarla verilen ödevler bilgiyi alma basamağından sentez basamağına taşıyacak bir araç olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Cooper, Harris. "Homework". *Encyclopedia of Education*. ed. J. W. Guthrie. New York 2002, s. 1063-1065.
- Gündüz, Şemseddin. *Geleneksel-Çevrimiçi ve Bireysel-İşbirliğine Dayalı Ödev Uygulamalarının Lisans Öğrencilerinin Akademik Başarılarına ve Ödevle İlişkin Tutumlarına Etkisi*. Dr.T. Anadolu Üniversitesi, 2005, s. 1-12.
- Güneş, Firdevs. "Eğitimde Ödev Tartışmaları". *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3/2 (2014), s. 1-25.
- Ok, Mustafa – Çalışkan, Muhittin. "Ev Ödevleri: Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri". *OPUS: Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 11/18 (2019), s. 594-620.
- Resmî Gazete*. sy. 12201, 13 Ocak 1966; sy. 14291, 29 Ağustos 1972; sy. 19557, 27 Ağustos 1987; sy. 21166, 9 Mart 1992; sy. 21308, 7 Ağustos 1992; sy. 25212, 27 Ağustos 2003; sy. 26156, 2 Mayıs 2006.
- Tebliğler Dergisi*. sy. 2300, 27 Kasım 1989.
- Turanlı, Adem Sultan. "Gerçek Bir İkilem: Ödev Vermek Ya da Vermemek?". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 1 (2007), s. 136-154.
- Yar Yıldırım, Veda. "Üniversite Öğrencilerinin Ödev Konusundaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi". *Yükseköğretim Dergisi*. 10(2), 233-246.

◆ Mehmet GÜNDÜZ

ÖGEL, BAHAEDDİN

(1923-1989)

Akademisyen, kültür tarihçisi, eğitimci.

Elazığ'da doğdu. Babası Şemseddin Bey ticaretle uğraşan Harput eşrafından idi. Tarihçiliğe yönelmesinde babası ve henüz on altı yaşında iken kaybettiği annesi Nadire Hanım etkili oldu. İlk ve orta tahsilinden sonra Malatya'ya giderek 1940 yılında lise eğitimini tamamladı. 1940-1941 eğitim öğretim yılında Ankara'da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü'ne kay-